

De macht van de media, van Tommel tot Hoedeman

Speech op het symposium n.a.v. de presentatie van 'Duizend dagen kamervragen' van Hans Jeekel – Den Haag - 23 oktober 1998.

De publicatie van het boek *Duizend dagen kamervragen* van het voormalig kamerlid voor D66 Hans Jeekel biedt een goede gelegenheid te reflecteren op de rol van het kamerlid. In het bijzonder gaat Jeekel in op de plaats die het kamerlid heeft binnen het krachtenveld waaraan een 'machtinstituut' als de Tweede Kamer bloot staat.

Ik kan mij uit het eerste jaar nog goed de verschillende vormen van verwondering herinneren die ook hij beschrijft. Hij heeft de moeite genomen zijn ervaringen toe te vertrouwen aan het papier, en vele kamerleden die er jaren hebben gezeten en nog zitten kunnen hem dat niet nazeggen.

Er is veel dat aanleiding zou kunnen zijn van een reactie mijnerzijds. Ik wil graag wat dieper ingaan op het hoofdstuk 'de macht van de media'. Hans Jeekel en ik hebben een groot aantal behartigswaardige ervaringen met de media naar aanleiding van de debatten die wij met staatssecretaris Tommel mochten hebben. Ik zal daar overigens slechts kort op ingaan aangezien Jeekel het al afdoende heeft uitgewerkt in zijn boek.

Ik zal trachten de ervaringen van Jeekel aan te vullen met mijn ervaring in wat ik de affaire van de 'Hoedeman-tapes' ben gaan noemen. Tapes met opnamen van gesprekken, dat weten wij uit ander affaires, staan borg voor de door Jeekel gehanteerde criteria 'boeiend!' en 'conflictueus!'.

Nog een keer Tommel-Duivesteijn

In de afgelopen vier jaar heb ik veel debatten gevoerd met, en ook tegen, de toenmalige staatssecretaris van Volkshuisvesting, Tommel. We waren het meerdere keren inhoudelijk oneens. Het ging dan over de verzelfstandiging van de woningcorporaties; de ontmanteling van de positie van de gemeente op de volkshuisvesting; het ontbreken van een fatsoenlijk wettelijk recht op overleg van huurders met hun verhuurder.

Het ging ook over woonlasten van huurders die afhankelijk zijn van huursubsidie. Wij hadden in Nederland een zogenaamd 'wettelijk recht op huursubsidie'. Alleen zat deze wet zo geraffineerd in elkaar dat huurders in duurdere woningen op woonlasten terecht kwamen die ver boven de dertig procent uitkwamen (in 1974 formuleerde Marcel van Dam dat 17% 'betaalbaar' zou zijn). De 'bruteringovereenkomst' met de corporaties zou inhouden dat er tot het jaar 2000 onverminderd hoge huurverhogingen konden worden gevraagd. Zelden is in een overeenkomst van de Staat (als private partij) en de woningcorporaties zo weinig belangstelling getoond voor de woonlasten-effecten voor huurders met individuele huursubsidie. Bovendien zou de staat nog eens 200 miljoen moeten bezuinigen op het totale budget.

Het ging hier om een kwestie die maar liefst een miljoen huishoudens direct raakte, en indirect zelfs de helft van de Nederlandse bevolking. Voor mij stond voorop dat ik moest proberen vooral de inhoud centraal te stellen. Het gaat om de zaak zelf. Ik deed dit overigens samen met financieel woordvoerder van de PvdA, Rick van der Ploeg.

Wij schreven een uitgebreide nota over de werking van de Wet Individuele Huursubsidie en de effecten ervan. In deze nota namen we een groot aantal concrete voorbeelden op van huishoudens die in brieven aan de PvdA-fractie hun wanhoop illustreerden met een inzicht in het feitelijke uitgavenpatroon. Het ging om mensen met inkomens van 1600 tot 2000 gulden per maand. Na aftrek van de vaste lasten hadden ze 400 tot 500 gulden netto per maand te besteden. Soms ging het om een moeder met kinderen, bejaarde echtparen en alleenstaanden. Het waren zonder overdrijving huishoudens die aan de rand van de samenleving functioneren, en die per maand moeten rondkomen met een bedrag dan lager is dan een gemiddelde journalist per week bij zijn baas declareert voor het eten tijdens werkuren. Ik gebruik het voorbeeld voor de bepaling van een referentie voor de lezer.

Toch constateer ik met Jeekel dat dergelijke feiten, of de inhoudelijke verschillen tussen Tommel en mij, of de consequenties van onze visies voor al die miljoenen mensen - dat dit alles zelden of nooit op tv en in de kranten werd weergegeven. Bij de huursubsidiedebatten zijn eigenlijk alleen Trouw en het RTL-Nieuws naar aanleiding van onze voorbeelden op pad gegaan om de mensen zelf aan het woord te laten.

Andere media zagen er vooral een vechtpartij in van twee heren. Den Haag Vandaag maakte er zelfs een bokswedstrijd van (Ferry Mingelen: 'morgen, de volgende ronde'). Door een onhandige opmerking van Rick van der Ploeg ('nu geen discussie over hypotheekrenteaftrek') werd de Pavlov-machine van de Telegraaf in werking gezet, met een vette kop: 'De PvdA wil discussie over hypotheekrenteaftrek'. En zoals dat dan bij de Telegraaf gaat, je krijgt er gratis een hoofdredactioneel commentaar bij. De inhoud daarvan is voorspelbaar. Over huurders, laat staan onze voorstellen, geen woord!

Als er al sprake is geweest van een discussie over de volkshuisvesting dan is deze eerder door mijn eigen publicaties op de opiniepagina Forum van de Volkskrant op gang gekomen dan door enige serieuze verslaggeving van de debatten in de Tweede Kamer.

Natuurlijk erken ik dat er sprake was van een boeiende strijd tussen visies, posities, karakters en stijlen van politiek bedrijven. Natuurlijk keken de Kamer en het Kabinet toe hoe dit gevecht zou aflopen. Ik kan mij goed voorstellen dat die spanning de aandacht een beetje van de inhoud afleidt. Ik ben daar zeker ook medeschuldig aan.

Maar wat ik niet begrijp is dat het cliché op een bepaald moment zó zegevierde dat de inhoud vrijwel nooit aan de orde is gekomen. De nota naar aanleiding van het verslag van de Tweede Kamer over het initiatiefwetsvoorstel Individuele Koopbijdrage van Biesheuvel en mij kwam een dag na de benoeming van Remkes uit. En natuurlijk werd de naam van Tommel vervangen door die van Remkes. Dat in de onderhandelingen is afgesproken dat wij de nota zouden afronden en het tijdstip van publicatie ordinair door de vakantie van het gezin Biesheuvel is bepaald stonden en nieuwe uitgave van de strijd Tommel/Duivesteijn niet in de weg.

Parlement en pers

De politieke cultuur van het Binnenhof is in zichzelf nauwelijks ingesteld op vrije, inhoudelijke discussie. De instrumenten voor debat - het algemene overleg, het twee-minutendebat, de interpellatie - zijn tamelijk schraal vormgegeven. Inhoudelijk gezien is er dan ook nauwelijks sprake van debat in de Tweede Kamer. En het komt al helemaal zelden voor dat mensen zich in de loop van een debat door inhoudelijke argumenten laten overtuigen. Hans Jeekel was hierop een gunstige uitzondering. Hij had de prijzenswaardige kwaliteit (in de politiek ten onrechte vasak afgedaan als: naïviteit) om inhoudelijk te zijn. Hij luisterde toch naar de

argumenten van anderen, en als die hem overtuigden, dan ging hij om. En dat terwijl hij eigenlijk de staatsecretaris als partijgenoot moest verdedigen.

Ook al is er weinig ruimte voor inhoudelijk debat, er wordt in de Kamer wel degelijk over inhoudelijke kwesties besloten. Het zijn maatschappelijk gezien vaak zeer verstrekkende besluiten. Dit plaatst ook de parlementaire pers voor de vraag welke invalshoek zij voor haar berichtgeving kiest:

- die van de inhoud, van de maatschappelijke consequenties,
- of die van het machtsspel, de partijpolitieke spanningen en de personen.

Dat is een wezenlijke keuze, die raakt aan de perceptie van wat de essentie van politiek is.

- Is de Haagse politiek een maatschappelijke functie, en dus nooit los te zien van de samenleving? Zodat partijpolitieke geschillen weliswaar belangwekkend blijven, maar toch principieel op de tweede plaats komen?
- Of is de Haagse politiek een eigen, afgesloten universum met daarbinnen allerlei intriges, en met een slechts vage binding met wat erbuiten gebeurt?

Tegelijkertijd gaat het over het profiel van de parlementaire journalistiek.

- Is de parlementaire redacteur een vakinhoudelijk journalist die zelf het verband kan zien tussen politiek en samenleving, en die op basis daarvan de politiek kan beoordelen?
- Of is hij of zij een *society-reporter* die alle intriges binnen de muren van het Binnenhof bijhoudt, en die inhoudelijke kwesties slechts als aanleidingen daarvoor beschouwt?

Beide typen komen voor, maar het accent ligt op het tweede. Den Haag krijgt veel aandacht in de pers maar daarbij domineren de niet-inhoudelijke redenen. Het debat in Den Haag wordt al snel gedeformeed tot iets wat te vatten is en dus tot een karikatuur.

Zoals Max van Weezel onlangs in Vrij Nederland zei, in een artikel over de parlementaire pers:

‘Den Haag is een tamelijk eenkennig, contactarm wereldje geworden.’

John Jansen van Galen:

‘Politiek wordt steeds meer versmald tot het machtsspel tussen personen en partijen.’

Gerry van der List:

‘Waar ideologie plaats maakt voor imagologie, krijgt trivialiteit per definitie de overhand.’

Natuurlijk spelen imago en het machtsspel tussen personen en partijen een rol in de politiek, maar het is mijn stelling dat dit kan nooit los kan worden gezien van de inhoudelijke context. Als twee partijen het oneens zijn over bijvoorbeeld de gezondheidszorg, dan gaat het altijd in de eerste plaats over visies op de gezondheidszorg, over iets wat miljoenen mensen aangaat, en alleen al dat is een reden om de inhoudelijke context voorop te plaatsen.

Ik zou het boeiend vinden als parlementaire journalisten zich over dergelijke percepties en opvattingen over hun vak zouden uitspreken.

De Hoedeman-tapes

Eerst de voorgeschiedenis. In 1994 zette Felix Rottenberg zijn stempel op de attitude waarmee de PvdA in de Tweede Kamer zich zou moeten manifesteren. Hij deed dat bij de samenstelling van de kandidatenlijst.

Hij deed dat niet door mensen op de lijst te zetten die het politiek met hem eens waren: geen ja-knikkers van Rottenberg. Hij koos juist personen die, net als hij zelf, zag als zelfstandige persoonlijkheden. Hij zocht mensen aan met zeer verschillende karakters, en met zeer verschillende sociale en politieke achtergronden. Zoals de neo-liberale sociaal-democraat Rick van der Ploeg, en ondergetekende, altijd gekenmerkt als een traditionele sociaal-democraat met een oog voor 'nieuwe vormen en gedachten'.

De Rottenberg-generatie is dus nooit een inhoudelijke beweging geweest, of een homogeen machtsblok. Integendeel. Het ging juist om een veelheid aan ideeën, om de debatacultuur, om een haast anarchistisch pleidooi voor vrijheid van denken.

Het was duidelijk dat de Rottenberg-generatie al snel problemen zou krijgen met een leiderschapsstijl die uit gaat van de Tweede Kamer als besluitvormingsmachine (zoals Wallage het uitdrukte) en een zwaar accent op machtsvorming legt. Oftewel een leiderschapsstijl met het karakter van wat ik gemakshalve de 'Groningse meerderheidsstrategie' noem.

In deze aanpak, ooit ontwikkeld door Max van den Berg, stond aanvankelijk de inhoud centraal. Later werd de (meest minimale) meerderheid de legitimatie van het handelen. In deze politieke cultuur is de fractie slechts instrument, een obstakel dat bij tijd en wijle genomen moest worden.

Vier jaar lang heeft er nauwelijks een collectief debat plaatsgevonden wat niet instrumenteel was. Dat is schraal maar laat niemand buiten de PvdA de illusie hebben dat het in andere fracties anders is. Het bedrijf is schraal.

De Rottenberg-generatie had de hoop dat de Staten Generaal werkelijk een platform kon zijn voor het maatschappelijk debat. Ik ben er nog steeds van overtuigd dat dat kan. Maar de autonome kracht van de besluitvormingsmachine die productie moet draaien, is zó groot dat de vrijheid voor debat alleen ontstaat als die met een even grote tegenkracht wordt bevochten. (boeiend! en conflictueus!).

Voor Oudkerk, Van der Ploeg en mij stond voorop dat de ruimte voor het debat moest worden teruggewonnen. Wij vonden dat er ten onrechte naar buiten nog wel eens de indruk werd gewekt van een debat, maar het ging zelden om een gezamenlijke brainstorming waar verschillende opvattingen elkaar proberen te overtuigen en bereid zijn zichzelf te laten overtuigen. Nee, in het gunstigste geval zijn de collega-kamerleden (bij professie) deskundig en vindt er een inhoudelijk debat plaats.

Vaker wordt een inhoudelijk debat gemarginaliseerd tot de - middels het lobbycircuit - ingestoken kwesties. Zo werd het Randstaddebat gemarginaliseerd tot het 'Groene Hart'. Zo'n kwestie is te bevatten en kan in heldere beelden worden gepubliceerd en gepresenteerd. De procedures van de Kamer laten niet toe dat er een inhoudelijk debat zou kunnen plaatsvinden, terwijl het wél over zwaarwichtige inhoudelijke zaken gaat. Het gaat hoogstens om een procedure die dienstbaar is aan het snel en efficiënt komen tot meerderheids-opvattingen.

Wij maakten ons zorgen om nog eens vier jaar te moeten werken in een politieke cultuur die nauwelijks open was, waar de dynamiek van de gedachtenwisseling ontbrak. Dat gold alle niveau's. Het was daarom dat wij (Rick van der Ploeg, Rob Oudkerk en ondergetekende) in juli 1997 een artikel schreven voor Forum, de opiniepagina van de Volkskrant.

Daarin legden wij als representanten van de Rottenberg-generatie uit waarom we een verdere vernieuwing van de fractie voorstonden, en dat wij ontevreden waren over het functioneren van de toenmalige PvdA-fractie. De fractie is inderdaad te veel een besluitvormingsmachine, er werd te weinig inhoudelijk doorgepraat, en de vernieuwing van de PvdA moet dan ook

worden voortgezegd, zo betoogden wij. Maar dat gold ook het Kabinet. Na het zakenkabinet Paars I moest er voor Paars II een andere regeerakkoord komen (meer dan een afsprakenlijst), waarin veel meer naar een inhoudelijke synthese tussen het sociale en het liberale gedachtegoed zou worden gestreefd.

Opvallend is dat op de publicatie van dit artikel (gepubliceerd een dag na aanvang van het reces en dus een begin van de vakantie van de parlementaire pers) niet of nauwelijks is gereageerd. Dat het wel degelijk was opgevallen zou later blijken.

Begin dit jaar, aan de vooravond van het verkiezingscongres op 16 januari, wilden wij onze inhoudelijke oproep herhalen. Het zou opnieuw een signaal zijn voor een andere politieke cultuur, voor een andere manier van politiek bedrijven waarin de fractie een eigen entiteit zou zijn waarvan het handelen niet per definitie voorstelbaar zou mogen zijn.

In plaats van het schrijven van een eigen artikel wilde wij nu ingaan op een tweetal verzoeken om interviews. (Zelf schrijven blijft immers een tijds intentieve klus) Ik gaf een solo-interview aan Paul Kokke en Bas de Vries van de VNU-dagbladen, en met z'n drieën spraken we een uur lang met Jan Hoedeman en Frank van Zijl van de Volkskrant.

In beide interviews gingen we voort op ons eerdere artikel. We gaven onze opvattingen over de koers van de partij en van de fractie en over de opstelling in de komende formatie, de opstelling van het regeerakkoord, en de PvdA na Kok. We stelden dat hierover eerst een inhoudelijke discussie moest komen, een discussie in de nieuwe fractie. Deze moest immers een nieuwe stijl van politiek gaan effectueren.

Positie kiezen doe je nooit allen. In diezelfde week had Jacques Wallage ook een interview gegeven aan HP/De Tijd. Daarin stelde hij zich wel erg serviel op ten opzichte van de minister-president Kok. Het was eigenlijk een illustratie van zijn specifieke leiderschap. Hij claimde dat die stijl de enig juiste was en hij wilde dan ook nog eens vier jaar fractieleider worden:

‘Als het congres dit weekend ja zegt. (...) mijn planning is nog vier jaar fractievoorzitter en daar heb ik mijn beide handjes vol aan. En voor de periode daarna zijn heel veel dingen mogelijk, maar niet het leiding geven aan de partij. (...) Ik verleng mijn Haagse verblijf met vier jaar. Niet met acht, niet met twaalf. Ik ga liever dingen doen waaraan ik nu nooit toekom. Ik heb het gevoel dat ik verschraal.’

Nu is het zo dat de fractie uit haar midden een fractievoorzitter kiest. Het kon toch niet zo zijn dat je bent ingehuurd om mee te denken, mee te praten en mee te beslissen en dat al die goede verwachtingen zich materialiseren in ‘zitten en erbij blijven’. Door de beslissing bij het congres legde, marginaliseerde hij de fractie. Daarbij was de hartstocht om fractievoorzitter te worden moeilijk te rijmen met de constatering dat hij aan het verschralen was.

Van der Ploeg, Oudkerk en ik konden dus niet om de vraag van het leiderschap heen. Wij gaven aan hierover te willen praten. Letterlijk stelden wij: ‘Er zijn geen vanzelfsprekendheden’. De keuze van Wallage als fractievoorzitter was niet uitgesloten maar was ook niet vanzelfsprekend.

Het ging ons om de koers en de stijl van de fractie. De fractieleider is altijd een persoon en dus ging het ook over personen, maar dan wel in de context geplaatst. Wallage, Adelmund of Melkert, het is een keuze tussen personen maar vooral een keuze tussen ideeën over politiek en tussen stijlen van leiding geven.

‘Positie Wallage ter discussie’, was de kop op de voorpagina van de VNU-bladen. Maar binnenin werd een volledige verhaal weergegeven, zoals ik dat aan Paul Kokke en Bas de Vries had verteld. Zij lieten een inhoudelijk verhaal inhoudelijk zijn. Daarmee kreeg de lezer inzicht in de context waarbinnen wij op veel kritiek hadden.

De Volkskrant deed het anders. Uit het gesprek van een uur was in de krant de context, met alle overwegingen en argumenten, vrijwel helemaal verdwenen. Wat overbleef waren, zowel op de voorpagina als binnenin, waren de op elkaar gestapelde opmerkingen over Wallage en diens stijl van leiderschap. Wat in een door ons zelf geschreven artikel nooit zou gebeuren is drie keer hetzelfde zeggen in andere woorden, door andere personen.

Hoedeman en Van Zijl shopten in het interview en componeerden zo hun eigen verhaal. De uitspraken op zich heb ik persoonlijk geautoriseerd, daar was niets mis mee. Maar, zei ik er tegelijkertijd als conclusie bij, deze uitspraken waren uit hun context gerukt zodat er alleen maar een persoonlijke aanval leek te zijn overgebleven. Er was nog geen minimale basis van respect voor de context.

Ik heb in de loop der jaren vele interviews gegeven, aan journalisten die vaak erg vrij met mijn woorden omsprongen, maar zo zout als deze keer heb ik het nooit gegeten. De inhoudelijke discussie, waarvoor wij - en niemand anders - onze nek uitstaken werd gemarginaliseerd en geridiculiseerd tot een personenkwestie.

Van sommige bladen wéét je dat ze dat doen, dat ze alleen geïnteresseerd zijn in intriges en society-nieuws. Maar van de Volkskrant hadden we nog altijd verwacht dat er een wezenlijke interesse zou zijn voor een inhoudelijke politieke debat. Beter zou zijn geweest een eigen artikel (in de Volkskrant op de opiniepagina) te schrijven waardoor de context van onze statements bewaard zou zijn gebleven.

Een dag na het bewuste interview waardeerde politiek commentator Arnold Koper ons initiatief. Hij vond het goed wat wij hadden gedaan. Maar, schreef hij, hij vond ons verhaal wel wat mager. Citaat:

‘Totdat Oudkerk, Van der Ploeg en Duivesteijn de knuppel in het hoederhoek gooiden, dreigde het PvdA-congres (...) een buitengewoon saaie vertoning te worden. (...) Helaas valt de inhoudelijke inbreng van Oudkerk, Van der Ploeg en Duivesteijn tegen.’

Dus: Journalisten van de Volkskrant gingen met ons op de loop, sneden de substantie en de inhoud weg uit het interview, en vervolgens kregen *wij* het verwijt van de Volkskrant dat wij te weinig inhoud hadden!

Andere journalisten die intelligent op het artikel reageerden, werden daarbij ook gehinderd door de gebrekkige verslaggeving in de Volkskrant. Bijvoorbeeld D.P. Schiethart in het Financieele Dagblad, die rake observaties over onze stellingname maakte:

‘Ze willen een fractie die op eigen kracht de idee:en formuleert aan de hand waarvan de regering zal worden gecontroleerd. Als hun betoog tot dat principe beperkt zou blijven, dan had het trio nog wel een kans van slagen gehad. Maar omdat er onlosmakelijk ook over personen is gesproken, raakten de drie al snel aan een taboe. Wie openlijk speculeert over de toekomst van de fractieleider, plaatst zichzelf kennelijk buiten de discussie.’

Dat was een scherpe analyse, op één punt nu, namelijk die absurde uitvergroting van een handjevol uitspraken, waarmee Hoedeman en Van Zijl ook hun collega's een slechte dienst bewezen.

Nasleep

Ik vermoed dat ook andere politici dit soort ervaringen hebben. Meestal berusten ze er maar in: je moet journalisten niet tegen je in het harnas jagen, je hebt ze later nog nodig, en je hebt al snel de schijn en de hoon tegen. Met als gevolg dat veel kamerleden schromen zich al te helder te uiten. De markante uitspraak heeft immers al snel zijn eigen dynamiek.

En hetzelfde mechaniek van: de context wegsnijden, de inhoud marginaliseren, ligt altijd klaar. Ook het verhaal dat ik hier op dit moment houdt, is daar weerloos tegen. 'Kamerlid valt pers aan': dat is een kop die je als kamerlid al helemaal niet wilt. En dus zwijg je.

Ik heb daar geen zin in. Rechtvaardiging interesseert me niet, maar ik vind dat aan de hand van deze casus de verhouding tussen pers en politiek aan de orde moet worden gesteld.

Als de context waarin bepaalde uitspraken worden gedaan, zo sterk en zo opzettelijk wordt genegeerd, is er mijns inziens sprake van een aantasting van de integriteit van het gedachtengoed. Die er tegelijkertijd ook toe leidt dat de lezer maar gedeeltelijk en zelfs karikaturaal wordt geïnformeerd.

In de maanden na het interview heb ik keer op keer aan Hoedeman en Van Zijl gevraagd of ik een kopie kon krijgen van de tape met het integrale interview erop. Elk van hun heeft mij dat zeker drie keer toegezegd. Aanvankelijk op voorwaarde dat ik er niets mee zou mogen doen. Ik kon niet anders dan dat weigeren.

Immers, op die tapes stonden mijn eigen gedachten. Als ik daar niets mee mocht doen, mocht ik in feite mijn eigen gedachten niet meer uitspreken. Natuurlijk wilde ik de tapes (vernoemd naar de journalist die ze in bezit had, namelijk Jan Hoedeman) hebben om er daadwerkelijk iets mee te doen. Het was namelijk zo'n evidente verminking van wat er in het gesprek was gezegd, dat ik speelde met de gedachte om er een 'Hoedeman-integraal'-uitgave van te maken, die haar nut zou kunnen bewijzen als studiemateriaal, bijvoorbeeld voor studenten aan een school voor journalistiek. Laat tien studenten het materiaal beluisteren en er elk een eigen verhaal van maken, daar kun je nog wat van leren.

Ook had ik graag tijdens de formatie op de Forum-pagina in de Volkskrant een 'Hoedeman-ongeknipt' willen publiceren. Het interessante van het interview was namelijk dat het een grote voorspellende waarde had inzake de formatie, het type regeerakkoord en zelfs de samenstelling van het kabinet. Er zat veel méér nieuwswaarde in dan Hoedeman en Van Zijl eruit hadden gehaald.

Maar wat ik er ook mee wilde doen, dat was mijn zaak, niet de hunne.

Frank van Zijl vond inmiddels dat ik maar bleef 'zeuren'. (VN) Jan Hoedeman heeft het over 'een niet sjieke manier om de boodschapper de schuld te geven'. (De Journalist) Hij doet een stoere uitspraak die principieel lijkt: 'De band afgeven doe ik nooit.' Maar voor alle zekerheid heeft hij de betreffende tape inmiddels gewist. Het heeft de schijn van een zwakgebod.

Allebei beroepen ze zich erop dat wij, de 'drie musketiers', al maandenlang in de wandelgangen kritiek op Wallage hadden geuit. Blijkbaar is er weinig schroom om uit de wandelgangen te klappen als de mogelijke bron - want ik betwist in ieder geval voor mij zelf

de stelling - wanneer het eigen werk ter discussie komt te staan. Kennelijk was kritiek op Wallage ook het enige wat ze wilden horen. In dat geval was het hele interview slechts een alibi voor die paar zinnen. En voor de rest overbodig, en de bandopname ook. Feitelijk hadden beide journalisten een eigen agenda.

Frank van Zijl meent dat ik meen dat Hoedeman en hij het 'veel te hard (hebben) opgeschreven'. Dat moet ik tegenspreken. Hard opschrijven is geen probleem. Contextloos opschrijven wel.

Don't let the facts spoil a good story, zeggen ze in Engelstalige krantenkringen. Een variant daarvan kan zijn: *Don't let the context spoil a good soundbite*.

Het cliché is eenvoudig gemaakt. Weinig werk, een hoop ophef.

Vragen

Ik zou verwachten dat het ambacht van het interviewen moet voldoen aan criteria van zorgvuldigheid. Bij die zorgvuldigheid behoort de plaatsing van bijzondere en opvallende opmerkingen in de context die is aangegeven. Dat laat onverlet het recht van de journalist om in een nadere analyse zijn opvattingen weer te geven.

Zelfs een kamerlid heeft er recht op dat hij of zij niet alleen geciteerd wordt maar dat het citaat in zijn context komt te staan. En dat er zorgvuldig mee wordt omgegaan.

En die zorgvuldigheid is meer dan alleen een formalistisch beroep op verschoning of op bescherming van bronnen. In dit geval is zo'n beroep al helemaal merkwaardig, alsof wij als bron tegen onszelf moeten worden beschermd.

Rick van der Ploeg heeft er vorige maand in een speech over het mediabeleid terecht op gewezen dat de

'reprociditeit tussen politiek en journalistiek niet volmaakt is. Met de WOB in de hand kan iemand bij wijze van spreken elk volgeklad overheids-kattebelletje opvragen. Er is niets mis met de WOB, maar in ons geval is het niet eens mogelijk om de opgenomen eigen woorden los te krijgen. (...) Aan de roep om het recht op verschoning kan wel eens een luchtje zitten.'

Ik wil graag voorbij dit formalisme gaan. Kunnen politici en journalisten niet 's met elkaar in discussie gaan over hun onderlinge verhoudingen, zonder meteen het eigen stoepje schoon te vegen? Lukt het journalisten om hun allergie tegen kritiek te overwinnen en serieus zo'n debat aan te gaan? Is het een idee om een systematischer confrontatie te organiseren tussen pers en politiek over elkaars functioneren, bijvoorbeeld in maandelijks terugkerende Nieuwspoort-debatten waar voorbeelden in het openbaar ter discussie komen?

Daarbij gaat het om de vragen die ik eerder stelde. Vanuit welke perceptie van wat politiek is, opereert een parlementair journalist? Gaat het om intriges en twisten, of gaat het om meer? Gaat het om uitwisselingen van visies en ideeën, of om een sportwedstrijd?

Is een parlementair verslaggever echt alleen een *society-reporter* die volledig opgaat in een gesloten wereldje van Bekende Nederlanders? Of heeft hij of zij ook beroepshalve een verantwoordelijkheid voor het serieus volgen en weergeven van het politiek-inhoudelijke debat, en voor de relatie tussen politiek en samenleving?

Het laatste, zou ik zeggen, maar ik ben erg benieuwd wat journalisten - bijvoorbeeld Jan Hoedeman en Frank van Zijl - zelf over hun visie op het vak te vertellen hebben.

Een andere vraag die ik aan u wil voorleggen is die van de macht van de media. Hebben de media nu wel of geen macht? Ik weet het antwoord niet, maar er valt mij wel een tegenstrijdigheid op.

Regelmatig wordt betoogd dat de media wel degelijk een grote macht hebben. De onthulling van het Watergate-schandaal en de val van Nixon wordt vaak aangehaald als een voorbeeld van hoe de media kunnen interveniëren. De rol van CNN is een ander voorbeeld. Journalisten zijn daar ook trots op. Het gaat er dan niet alleen om dat de feiten worden gebracht, maar ook hoe ze worden gebracht, en met welke kracht ze worden gebracht. Die kracht kan aanzienlijk zijn.

Maar aan de andere kant verschuilen journalisten zich achter hun gebrek aan macht, zodra ze erop worden aangesproken. In het geval van de Hoedeman-tapes is dat ook gebeurd. Ineens stelt Hoedeman dat hij alleen maar een 'boodschapper' is, meer niet.

Dat lijkt een tegenstrijdigheid. Of is het opportunisme? Zoals gezegd, ik weet het niet, maar ik zou er graag een deskundige bespiegeling over horen.

Intussen is het beste advies aan politici: schrijf je eigen verhaal. Gebruik de Opinie-pagina's daar waar de nieuwspagina's in gebreke blijven. Dan moet je natuurlijk wel een verhaal hebben; maar dat is een onderwerp voor een andere keer.